

pro ACTIUNEA CATOLICA ROMANA

Tribuna liberă pentru unirea Bisericilor fondată în 1955 de
CONSTANTIN DRĂGAN

O inițiativa a Fundației Europene Drăgan O MASA ROTUNDA PENTRU O DATA UNICA A PASTELUI

În ziua de zece Mai 1969 s'a ținut, la sediul român al Fundației Europene Drăgan, prima Masă rotundă asupra temei « *Unificarea Paștelui* ».

Au luat parte la dezbateri Monsinior *Stevano Virgulin*, consultor al Comisiei speciale pentru Liturghie, care a dirijat și a coordonat discuția, Mons. Arhimandrit *Aristide Brunello*, director responsabil al revistei « *Mondo Orientale* » și delegat național al revistei « *Pro Oriente Cristiano* », mons. Adone Terzariol, profesorul *A. Panotis* de la Facultatea de teologie de la Atena, reprezentant personal al Patriarhului Athenagoras I, pastorul *Prof. Valdo Vinay* de la Facultatea valdeză de teologie din Roma, doct. *Constantin Drăgan* și Dl. *Cezar Vasiliu*.

Masa rotundă, ale cărei discuții au fost urmărite cu viu interes de un public atent și convins de bunătațea inițiativei, a fost precedată de o întrunire preliminară ținută în dimineața aceleiași zile, la care au luat parte toți cei cinci participanți la dezbateri.

În cursul întrunirii preliminare au fost examinate temele discuției postmeridiane, hotărându-se articularea lor în cinci intervenții privind diferite aspecte ale problemei celebrării unice a Paștelui.

Intrunirea preliminară

Discuția, în întrunirea preliminară, a fost deschisă de dl. *Constantin Drăgan* cu o expunere esențială a scopurilor revistei « *Acțiunea Ecumenică Europeană* » (creiată în 1955 cu titlul de *Pro Acțiunea Catolică Română*) tribună liberă lunară pentru discutarea problemei unirii Bisericilor, ca « contribuție laică la acțiunea pentru refacerea unității creștine ».

Printre inițiativele semnalate de revista sa dl. Dr. Drăgan a amintit « oportunitatea anulării afurisieniei reciproce, cauză « văzută » a despărțirii Bisericilor catolică și ortodoxă de la 1054, anulare care putea fi un pas concret spre împăciuirea de mâine ».

Soluția aceasta, discutată de dl. Doct. Drăgan cu un laic grec, la Atena, în 1965, avea să-și găsească realizarea în decretul de anulare a excomunicării dat un an mai târziu de Sfântul Părinte Paul VI și de Patriarhul Ecumenic Athenagoras I al Constantinopolului,

și care era primit cu enorm entuziasm de întreaga lume creștină.

« Dar pentru ca ecumenismul să poată înainta — a subliniat dr. Drăgan — sunt necesari alți pași concreți, alte inițiative, care să transporte acțiunea ecumenică de pe planul discuțiilor și al ideilor pe acela al realizărilor practice ».

« Pași concreți » pe calea unificării creștine ar putea fi « adoptarea unei date unice pentru sărbătorirea Paștelui, extinderea calendarului gregorian la toate țările de religie creștină (sau « introducerea unui calendar modern unic, cu sărbători și date fixe ») și instituirea unei Facultăți Ecumenice de teologie. Toate aceste ipoteze de acțiune ecumenică practică au fost supuse de dl. Doct. Drăgan Sanctității Sale Patriarhului Athenagoras în cursul vizitei sale la Istanbul din Octombrie 1968, când Patriarhul Athenagoras își rezervase să reflecteze în ce fel și când aceste « cereri laice » ar fi putut fi ascultate, natural în deplină înțelegere cu Sfântul

Părinte Paul VI.

« Problema Paștilor », obiect de discuție al actualei Mese rotunde prin care Fundația Europeană Drăgan vrea să trezească în opinia publică un interes activ pentru celebrarea la o dată unică a Învierii lui Christos, a ocupat aproape în întregime cuvântarea dl. Doct. Drăgan.

« Problema — aceasta a « Paștelui despărțit » — în care calculele astronomice și calendaristice primează hotărât asupra rațiunilor teologice, a dat mult de furcă atât occidentalilor cât și orientalilor, încă din primele veacuri ale erei creștine.

În legătură cu aspectul calendaristic al problemei conferențiarul a amintit contribuția dată la calcularea datei Paștelui de călugărul învățat român Dionisie cel Mic (Dionisius Exiguus), « mic » numai cu numele — a subliniat dr. Drăgan — fiindcă meritele, descoperirile și erudiția sa erau mari și unanim recunoscute.

(Urmează la pag. 2)

Forul și columna lui Traian

(Continuare de la pag. 1)

Creator al « Anului Domnului », astăzi în uz în întreaga lume civilizată, Dionisie a fost și compilaotrul unei Table pascale în care data Paștelui era calculată pe o perioadă de 99 ani.

Dl. Doct. Constantin Drăgan a citit apoi o Declarație recentă a Patriargului Athenagoras centrată pe « necesitatea și urgența căutării și găsirii unui mijloc care să facă posibilă concelebrarea Paștelui la o dată unică pentru toți creștinii », și și-a încheiat cuvântarea de introducere a discuțiilor întrunirii preliminară relatând un episod al recente sale întâlniri cu Patriarhul Athenagoras, al cărui oaspete a fost cu ocazia Paștelui ortodox, la Constantinopol.

Dupa slujba Învierii — a povestit dl. doct. Drăgan — celebrată cu fastul și strălucirea caracteristică ritului bizantin, Patriarhul Athenagoras a vrut să adauge urării de a sărbători curând Paștele « toți creștinii la aceeași dată », câteva cuvinte în limbra franceză adresate oaspetelui său: « Et ça grace à votre message. Monsieur Drăgan », referindu-se la amintita cerere care-i fusese prezentată în Octombrie 1968.

Dl. Doct. Drăgan a citit apoi partea finală a sintezei eseului « La date de la Fête de Pâques » de Vittorio Peri, scriitor al Bibliotecii Vaticanului, care, împiedecat de motive profesionale neprevăzute n'a putut lua parte, cum promisese, la Masa rotundă orga-

nizată de Fundația Europeană Drăgan pentru căutarea în comun a unei « soluții practice » a problemei pascale.

A fost apoi discutată impoștăția generală a discuțiilor postmeridiane, fiecare din componenții Mesei rotunde fixându-și ideile conducătoare ale intervențiilor respective. O discuție de cel mai mare interes, care a fost aproape o probă generală a dezbaterii « în sală », și care ar merita o expunere detaliată, imposibilă acum din motive de spațiu.

Suntem așadar siliți să ne mărginim la o expunere a celor discutate în ședința de după amiază: partea referitoare la întrunirea preliminară va fi adusă la cunoștința cititorilor noștri de o publicație — acum sub tipar — care cuprinde înregistrarea completă a ambeilor întruniri.

Propuneri și sugestii

Vom încerca totuși să prezentăm o sinteză a sugestiilor și propunerilor lansate în cursul acestei întruniri.

1) Pentru a trezi interesul și dorința unei celebrări comune a Paștelui e necesară o intensă propagandă a problemei în special în rândurile poporului credincioșilor, ierarhiile bisericești ținând totdeauna seamă de dorințele și aspirațiile masselor:

2) o dată unică, stabilită de comun acord —

D. Dr. C. Dragan

de exemplu 21 Martie -- echinocțiul de primăvara -- ar putea fi o soluție care să mulțumească toate Bisericile; ar fi, apoi, un mod de a universaliza Paștele;

3) problema Paștelui unic trebuie înfruntată pe plan laic, discutând-o și acreditând-o, cu un decret, care să fie apoi examinat în Sinoade, Concilii și diferite comisii teologice;

4) problema Paștelui unic să fie supusă unei comisii de teologi și de experți catolici și ortodocși, care să decidă dacă deliberările Conciliului de la Nicea — pe care ortodocșii le respectă în celebrarea Învierii Domnului — au sau nu un caracter dogmatic;

5) să se institue o comisie laică de studii care să elaboreze rezultatele întrunirilor și discuțiilor membrilor ei, de anexat cererii adresată Papii și Patriarhului Athenagoras pentru unificarea datei Paștelui;

6) să se organizeze concursuri la care să participe teologi, istorici și liturgiști; scrierile lor, publicate și răspândite pe e scară mare, ar da o contribuție importantă la rezolvarea problemei pascale, contribuție care ar avea toate garanțiile seriozității științifice;

7) să se organizeze întruniri și congrese cu participarea specialiștilor catolici și ortodocși, supunându-se apoi rezultatele discuțiilor Conferințelor pan-ortodoxe;

8) să se constituie o comisie însărcinată să urmărească tema unificării Paștelui și să elaboreze un program de conferințe de ținut la sediile de la Roma și Atena ale Fundației Europene Drăgan;

9) experți în problema Paștelui să alcătuiască o listă de persoane calificate la care să se recurgă pentru conferințe;

10) aceeași temă să fie tratată în aceeași ședință de un expert catolic și unul ortodox sau protestant, pentru a se asigura o bază ecumenică întâlnirilor;

11) e indispensabilă o interpretare liturgică comună a Paștelui;

12) să se constituie un comitet laic interconfesional sprijinit de un comitet de preoți specializați în problemele Paștelui.

Peisaj din Carpați

Lucrarile Mesei Rotunde

Discuțiile Mesei rotunde au fost deschise de dl. doct. Constantin Drăgan, cu expunerea citată în darea de seamă asupra întrunirii preliminare.

A fost apoi citit mesagiul special adresat de Patriarhul Athenagoras dlui. Doct. Drăgan cu ocazia acestei prime Mese rotunde dedicate Paștelui unic.

Prima comunicare a fost aceea a monsignorului Stefano Virgulin, coordonatorul discuției, care a ilustrat tema fundamentală a desbaterilor — «Unificarea datei Paștelui» — trasând odată cu istoria calculului pascal, examinat în caracteristicile diferitelor sale versiuni, istoria încercărilor de unificare a datei Paștelui dealungul veacurilor, și oprindu-se în special asupra deciziilor Conciliului de la Nicea, încă în vigoare în Bisericele orientale, și asupra tratatelor duse de Papa Grigore XIII cu Patriarhul de Constantinopol Grigore II Tranos pentru introducerea calendarului gregorian în spațiul ortodoxiei răsăritene.

Intervenția monsignorului Stefano Virgulin

Mgr. Virgulin a mulțumit în primul rând dlui. doct. Constantin Drăgan pentru invitația de a lua parte la Masa rotundă organizată, pentru discutarea unei probleme «de cea mai mare importanță pentru comuniunea Bisericilor surori: Biserica catolică și Biserica ortodoxă». A trasat apoi o panoramă generală a diferitelor chestiuni în legătură cu problema unificării datei Paștelui, «problema a cărei vârstă coincide cu însăși vârsta creștinismului».

Două au fost în primele patru veacuri de creștinism elementele care au determinat — și cu timpul au făcut să crească — distanța dintre Paștele catolic și cel ortodox: primul se referă la ziua celebrării Invierii (Duminica, sau ziua de 14 nisan, care corespunde Lunei Martie a calendarului roman); al doilea se referă la determinarea lunii pline (importantă pentru evitarea coinciderii Paștelui creștin cu Paștele iudaic). Cum au fost rezolvate aceste probleme?

În Asia, tradiția era favorabilă celebrării Paștelui la o, dată fixă — 14 nisan — ori în ce zi ar fi căzut; după tradiția romană occidentală, între — meiată pe Noul Testament, Paștele trebuia să fie sărbătorit Duminica și fără să se țină seamă de data Paștelei iudaice.

Prima «ciocnire» între orientali și occidentali are loc în anul 155. Papa Anicet, care încerca să concilieze cele două date, ar fi voit ca și Bisericele în Asia să sărbătorească Paștele după tradiția romană. O dispută pe tema aceasta, în care orientalii erau reprezentați de episcopul Policarp al Smirnei, se încheie cu un succes. Totuși, înainte de a se despărți, Papa și Policarp celebrează împreună Euharistia, ca semn al comuniunii eclesiale care nu putea fi împiedecată de lipsa unui acord asupra Paștelui unic.

«Deși nu e o problemă care atinge însăși temelia credinței, deosebirea de dată în sărbătorirea Paștelui e totuși o chestiune foarte importantă» — a subliniat mgr. Virgulin.

Falimentul unei noi desbateri — de rândul acesta într'un ton mult mai violent — între Papa Vittore II și episcopul Policrat al Efesului, amenința să strice comuniunea între Biserica Romei și Biserica în Răsărit. Primejdia aceasta a putut fi evitată grație

Un aspect al sălii

intervenției episcopului de Lion, Ireneu. Când, cu trecerea vremii, Bisericele din Asia adoptă tradiția romană, toți creștinii celebrează Paștele nu în ziua de 14 nisan, ci Duminica.

Cealaltă deosebire consistă în diferența calculului pentru determinarea lunii pline, de care trebuia să se țină seamă pentru evitarea coincidenței dintre Paștele creștin și cel evreesc.

După ciclul occidental de 80 ani (ciclul lui Hipolit), Paștele cădea între 23 Martie și 21 Aprilie; în schimb, pentru alexandrini, al cărui ciclu era de 19 ani, Paștele cădea între 22 Martie și 25 Aprilie.

Soluția o dădea Conciliul de la Nicea (325). E drept că textele acestui Conciliu referitoare la calendar lipsesc; există însă alte izvoare, care ne-au transmis punctele fundamentale ale deciziilor de la Nicea.

Primul Conciliu Ecumenic a încercat să realizeze unitatea sărbătoririi Paștelui punând accentul pe determinarea calculului lunii pline. Încercările acestui Conciliu au fost înconjunate de succes și ziua Paștelui a fost stabilită — după calculul alexandrin — Duminica. Patriarhul ecumenic trebuia să comunice tuturor Bisericilor răsăritene data comună a Paștelui.

Si astfel, începând din veacul VI și până în veacul XVI, toți creștinii au sărbătorit Paștele în aceeași zi. Au intervenit însă unele reforme în calculul pascal — aceea a lui Dionisie cel Mic, de pildă, dela 525, acceptată de toate Bisericele creștine, și care se baza pe calculul alexandrin — datorită cărora Paștele trebuia să cadă între 22 Martie și 25 Aprilie. Conciliul de la Nicea rezolvase problema datei, dar numai pentru o bucată de timp.

Distanța dintre calendarul iulian și indicațiile astronomice, la început neînsemnată, cu trecerea timpului s'a mărit din ce în ce. Se încearcă atunci o sincronizare a calendarului iulian cu datele astronomice, și astfel în perioada succesivă Conciliului de la Nicea, s'au avut diferite tentative de corectare, mai ales

în Biserica orientală.

Biserica romană a început să se ocupe de problema calendarului mai ales spre sfârșitul evului mediu, în veacul XVI. Problema aceasta a fost tratată în Conciliul de la Constanta (1414), în Conciliul Lateran (1512), și în Conciliul de la Trento, cu participarea unor eminenti oameni de știință.

La discuțiile Conciliului Lateran asupra calendarului a luat parte chiar marele Copernic.

În 1576 o comisie, presădată de astronomul Aloisie Lilio prepara un proiect de reformă a numărării creștine a anilor, care e aprobată de Papa Grigore XIII (1582) și e publicată cu Bula pontificală «Inter gravissimas».

Distanța de zece zile, care se formase din timpul Conciliului de la Nicea între anul solar și acela al calculului calendaristic, a fost suprimată, prin decret papal, în așa fel încât în 1583 echinocșiul de primăvară corespunde dea din nou cu 21 Martie.

Anul calendarului gregorian e mai scurt decât anul solar numai cu 26 secunde. Diferența aceasta ajunge la o zi în 3.300 ani.

Calendarul gregorian, încetul cu încetul acceptat de întregul spațiu occidental, a fost dimpotrivă respins de orientali ca «incompatibil cu tradiția ortodoxă». Situația aceasta a rămas neschimbată până în 1904, și în unele Biserici ortodoxe continuă încă și azi. Deși Statele în care se aflau adoptaseră calendarul gregorian, unele Biserici ortodoxe continuau să rămână credincioase calendarului iulian. De aici nenumărate greutăți în viața practică și mai ales în celebrarea sărbătorilor. În 1923, după o întâlnire de consultare la nivel intereclesial ortodox a fost decis adoptarea unui calendar iulian corectat, care e foarte aproape de calendarul gregorian. După acest nou calendar sărbătorile fixe — Crăciunul de pildă — trebuiau să fie celebrate împreună cu occidentalii, adică urmând calendarul gregorian. Privitor la Paște, însă, rămăneau în vigoare vechile canoane de la Nicea.

(Urmează la pag. 4)

(Urmare din pag. 3)

Odată cu schimbarea climatului raporturilor dintre Biserica Romei și Biserica ortodoxă — sub pontificatul lui Ioan XXIII — celebrarea Paștelui la date diferite devine o realitate apăsătoare, care accentuează situația de despărțire a Bisericilor-surori. De aceea Sinodul pan-ortodox, care se va întruni în curând, a înscris în agenda sa de lucru și studierea problemei Paștelui unic.

În ce-o privește, Biserica catolică s'a arătat totdeauna favorabilă unei soluții care să reducă sărbătorirea Paștelui la o dată unică pentru toți creștinii.

« Ținând seamă de faptul că nu există, nici un fel de piedecă de natură teologică pentru o celebrare comună a celei mai importante sărbători a creștinismului, unificarea Paștelui e posibilă — a încheiat mgr. Virgulin.

Data Paștelui nu aparține domeniului dogmatic, ci e o problemă de ordin practic a cărei soluție depinde de bunăvoința fiecărei Biserici în parte. Sărbătorirea împreună a Învierii Domnului va fi « unul din semnele care vor preceda restabilirea deplinei comuniuni de credință între Biserica catolică și Biserica ortodoxă ».

Intervenția Prof. A. Panotis

În comunicarea profesorului A. Panotis de la Facultatea de Teologie din Atena accentul a căzut pe semnificația teologică a misterului paschal în Biserica ortodoxă.

« Învierea Domnului nostru Isus Christos, cu conținutul său teologic și liturgic, e pecetea întregii gândiri, a întregii vieți a Bisericii ortodoxe » — a relevat conferențiarul. Învierea e « inima spiritualității și a religiozității ortodoxe. Semnificația ei se oglindește în special în textele liturgice. Învierea e misterul central și dominant al cultului ortodox. Ea își proiectează razele nu numai asupra sfintei Taine a Euharistiei, ci asupra întregului rit liturgic, a întregii noastre credințe. Totul, în Biserica ortodoxă, e dominat de acest fapt spre care e orientată, purtându-i reflexele, imnologia ortodoxă.

Învierea e temelia spiritualității ortodoxe, matrița gândirii și a sentimentelor ortodoxe ».

Pentru ortodoxie învierea are o semnificație « mai complexă chiar și decât Nașterea Domnului — a spus dl. Prof. Panotis relevând misterioasa corespondență dintre aceste două » evenimente principale ale economiei dumnezeiești față de oameni, chiar privitor la ambianța fizică (peștera de la Betleem, unde Fiul lui Dumnezeu a venit pe lume, și peștera din grădina lui Iosif, la Ierusalim, unde Fiul omului a fost înmormântat): « Din peștera de la Betleem cerurile l-au dat pământului pe Dumnezeu ca om; din cealaltă peșteră pământul l-a restituit cerului ca om-Dumnezeu, carne incoruptibilă și spirituală ».

« Nașterea Domnului și Răstignirea ne manifestă dragostea lui Dumnezeu și compun cei doi poli ai realității și ai umilinței Fiului lui Dumnezeu, care s'a întrupat și a suferit pentru noi ».

Profesorul Panotis a citi apoi mesajul dat de Patriarhul Athenagoras cu ocazia Paștelui din anul acesta, mesaj care încheie cu îndemnul de a « căuta și a găsi o soluție în virtutea căreia de acum încolo să putem sărbători împreună, catolicii și ortodocșii, Învierea Domnului, care e cea mai mare Sărbătoare a creștinătății ».

Urarea Patriarhului Athenagoras pentru

un Paște comun tuturor creștinilor a amintit conferențiarului că acum trei ani Occidentul și-a spus și el cuvântul cu privire la Păsteli unic prin Sanctitatea Sa Papa Paul VI și prin Secretariatul pentru Unirea Creștinilor, care, într-o scrisoare a regretatului Cardinal Agostino Bea, cerea precizări asupra punctelor de vedere ale întregii Biserici ortodoxe privitor la data Paștelui.

Profesorul Panotis a trasat apoi o scurtă istorie a încercărilor de unificare a celebrării Paștelui, expunând diferitele puncte de vedere calendaristice și a relevat « spiritul liberal și în același timp fidel tradiției » care a caracterizat atitudinea Bisericii ortodoxe din Finlanda și a Bisericilor depinzătoare de Patriarhatul Moscovei; ele au permis ca în țările unde religia dominantă e cea catolică, ortodocșii să sărbătorească Paștele după calen-

darul gregorian.

E necesar — a atras atenția prof. Panotis — ca studiul și analiza întregii probleme a Paștelui « să fie conduse metodic și treptat, pentru ca Bisericile, ajutate de teologie și de științele matematice, să ajungă la un acord spontan asupra datei unice a Paștelui care să fie respectată și practică până la definitivitatea ei legalizare de către un Conciliu Ecu-

menic ».

Ca « inițiative concrete », capabile să dea o contribuție folositoare și valabilă rezolvării problemei pascale, profesorul Panotis a sugerat Fundației Europene Drăgan « promovarea studiului acestei probleme prin contacte, congrese și alte întâlniri de studiu », și « publicarea în volum a tuturor Scrisorilor și Mesagiilor augurale ale Capilor Bisericilor creștine cu ocazia Paștelui ».

Intervenția Profesorului Valdo Viray

După ce a subliniat caracterul cu totul special al dialogului dintre catolici și protestanți, totdeauna centrat pe interpretarea textelor biblice, pastorul Vinay a scos în evidență faptul că deși au un calendar liturgic deosebit, Bisericile ortodoxe și Biserica romană catolică se bucură de o anumită « comunicatio in sacris », în timp ce Biserica evanghelică protestantă și Biserica romană celebrează Paștele în aceeași zi, fără ca totuși să aibă această comuniune eclesială.

Adoptând Duminica în locul Sâmbetei, Biserica apostolică consideră această zi a săptămânii zi a Paștelui. Pentru Calvin, care urma ciclul liturgic săptămânal și nu pe acela al anului bisericesc, fiecare Duminică era Paște. Acest sens paschal dat Duminicii îl găsim și în Biserica ortodoxă, iar după promulgarea Constituției liturgice a Conciliului Vatican II a devenit « mai viu » și în Biserica

romană.

« Dacă creștinătatea ar fi unanimă asupra acestui punct al sărbătoririi Învierii Domnului — și deci și a propriei învieri la o viață nouă cu Christos — în fiecare Duminică s'ar realiza un mare eveniment ecumenic » a spus pastorul Vinay.

Fiindcă « numai biruința lui Christos asupra morții și a păcatului dă sens predicății evanghelice, dă o temelie și o valoare vieții credincioșilor. Dintre toate Bisericile creștine, Bisericile ortodoxe sunt cele care au accentuat cel mai mult în Liturgia lor semnificația — fundamentala pentru credință — a sărbătorii Paștelui și a Învierii, păstrând în felul acesta caracterul tipic al comunităților creștine primitive. Ele au dreptate să considere Paștele sărbătoarea cea mai importantă a creștinismu-

(Urmează la pag. 4)

Structură dacică de apărare - România

(Urmare din pag. 4)

lui. Si nimic nu poate uni mai bine între ele Bisericele creștine decât credința în Christos cel înviat, cel veșnic viu ».

Intelegerea teologică a Paștelui — a relevat Profesorul Vinay — ar trebui să fie efectiv egală în diferitele confesiuni creștine. Dacă omul e — ca pentru protestantism — o ființă *total pierdută* și care trebuie să fie *total mântuită* de har, cum susține doctrina Sfântului Pavel și a Sfântului Augustin; dacă botezul e înțeles în tot radicalismul său de moarte a păcatului cu Christos și de înviere cu Christos la viață nouă voită de Spiritul Sfânt, atunci Paștele de Răstignire și Paștele de Inviere sunt în același timp judecata lui Dumnezeu asupra acestei lumi și asupra tuturor lucrărilor acestei lumi, și anunțul unei mântuirii care nu vine de la om și nici de la posibilitățile omului, ci numai de la Dumnezeu, tocmai ca înviere a morților ».

Intervenția monsiniorului Adone Terzariol

După ce a amintit în treacăt noul calendar liturgic roman, mgr. Terzariol a ilustrat, cu numeroase citate, insistența cu care în documentele Conciliului Vatican II se vorbește de misterul pascal, « gaj și speranță a învierii nu numai pentru creștini, ci pentru toți oamenii de bună voință în inima cărora lucrează nevăzut harul ».

« După predicăția evanghelică, care ia naștere din însăși ziua Invierii lui Christos — se afirmă în unul din documentele Conciliului — Biserica celebrează misterul pascal din opt în opt zile, adică în ziua care e numită pe bună dreptate « ziua Domnului » sau Duminica. În ziua aceasta credincioșii sunt ținuți să se întrunească împreună pentru a asculta cuvântul lui Dumnezeu, pentru a participa la Euharistie și pentru a comemora Patimile, Invierea și bucuria Domnului... ».

Incepută de Papa Pius X. reforma anului liturgic a fost continuată de Papa Pius XII și de Papa Ioan XXIII și și-a avut deplina realizare în dispozițiile actuale ale lui Paul VI, care pun misterul pascal al lui Christos « într-o lumină mai vie », făcând din el « punctul central al întregului an liturgic, așa cum ar trebui să fie punctul central al vieții fiecărui creștin care trăește viața lui Christos ».

Intervenția monsiniorului Aristide Brunello

Monsinior Brunello și-a început expunerea relevând importanța și « urgența » unificării creștine, « astăzi simțită nu numai de creștini ci chiar și de cei care aparțin altor religii ».

Pentru enorma masă a creștinilor — deși despărțiți — Paștele e un punct de întâlnire; care devine însă un punct de despărțire prin faptul că Invierea Domnului nu e sărbătorită împreună, în aceeași zi.

« Din punct de vedere ecumenic aceasta e problema cea mai importantă, cea mai actuală, cea mai urgentă, chiar dacă nu e esențială » — spus mons. Brunello.

Unirea tuturor creștinilor pentru a celebra în aceeași zi învierea ca Taină fundamentală a Bisericii, ar deveni un presupus al unificării de mâine.

« Evanghelia Invierii — a continuat pastorul Vinay — nu are nimic în comun cu triumful vieții asupra morții naturii în primăvară, sau cu alternarea decăderii și a renașterii civilizațiilor în istorie. Ea e ceva cu totul nou, așa cum absolut nouă e Invierea lui Christos și învierea noastră cu El, din punct de vedere al vieții noastre de ființe muritoare. În fața acestei realități sărbătorirea datei anuale a Paștelui pierde mult din semnificația acumenică care i se atribue; se reduce la o simplă situație practică de calendar civil și bisericesc, importantă mai ales în țările în care creștinii ortodocși și creștinii catolici sau evanghelici trăiesc împreună. Dar și această dată ar trebui să fie aleasă în așa fel încât să nu creeze nici o confuzie între adevărata unitate a Bisericii privitor la credința pascală comună, și unitatea civilă, politică, culturală și economică la care tinde lumea modernă. E vorba de două lucruri radical deosebite ».

credincioșii ei care, ca în Grecia, se află în minoritate față de populația ortodoxă, e deja « un semn de înțelegere reciprocă, un punct de program ecumenic realizat ».

Nevoia de a sărbători Paștele e însă simțită și de ne-creștini. Si mgr. Brunello a povestit cum, găsindu-se odată la Tokio de Crăciun, a putut constata că deși păgâni și fără să cunoască semnificația Crăciunului creștin, japonezii trimeteau și ei cărți poștale de urări.

Crăciunul era pentru ei un fel de « sărbătoare mondială a dragostei ».

Era un fel de « sintonie a lumii ne-creștine, care se unea » — a observat mgr. Brunello. Si dacă același lucru s'ar putea întâmpla și cu Paștele. « s'ar avea acea primăvară, acea renaștere în care lumea aspiră azi să găsească un punct de întâlnire ».

Unificarea datei Paștelui e importantă și din punct de vedere misionar.

Fiindcă, « dacă noi, în Occident, putem înțelege motivele istorice și teologice care au dus la diferențierea celebrării Paștelui, păgânii nu pot înțelege de ce religia creștină îl face să moară pe Christos de două ori ».

Mgr. Brunello și-a încheiat comunicarea povestind un episod din copilăria lui Ioan XXIII care-i fusese povestit de însuși Papa în vremea când avusese « fericirea » de a lucra cu monsinior Roncalli, atunci delegat apostolic, la Atena.

« La noi acasă — povestea Papa Ioan — cea care aprindea în fiecare seară focul era bunica. Punea una lângă alta două buturugi și nu se dădea bătută până ce flacăra nu se infiripa între cele două lemne. Intr'o seară ne întorcem acasă și vedem că bucătăria era în întunec. focul se stinsese și bunica adormise. Ce se întâmplase? Lemnele se îndepărtaseră unul de altul, flacăra se stinsese și cenușa acoperise tăciunii. Când s'a trezit, bunica a apropiat din nou cele două lemne și a început să suflă în foc cu o pâlnie. Si tot suflând, cenușa s'a împărțiat, tăciunii s'au aprins și flacăra a început să pâlpâie din nou.

(Urmează la pag. 6)

Grădina Vaticanului

(Urmare din p. 5)

Lumea creștină -- observa Papa Joan -- e făcută din atâtea buturugi care ard încă, care au încă foc, au încă dragoste și adevăr, dar nu ard fiindcă s'au îndepărtat unele de altele, fiindcă nu mai sunt unite. Trebuie să le unim împreună și apoi... să suflăm ».

Iar noi -- a încheiat mons. Brunello -- suntem aici pentru a sufla în focul acesta care doarme sub cenușă, pentru a face în așa fel încât problema Paștelui unic pentru toți creștinii să fie simțită, să fie popularizată prin toate mijloacele, să fie trăită și suferită: pentru ca la suflarea noastră să se unească cu alte suflări și flacăra lui Christos să se înalțe și să-i unească pe toți creștinii, înlăturând desbinarea care acum ne face de ocară în fața ne-creștinilor. Pentru ca Christos, care a murit pentru ca toți să fim «una», să poată fi simbolizat în flacăra aceasta și noi să avem meritul de a o fi făcut să se aprindă pentru totdeauna ».

Intervenția dlui Cezar Vasiliu

După o scurtă sinteză istorică a chestiunii pascale, în care a examinat motivele sărbătoririi Învierii Domnului la date diferite, dl. Vasiliu a recapitulat încercările de unificare a datei Paștelui; cea mai aproape de o înțelegere aceea din 1582 ai cărei protagoniști au fost Papa Grigore XIII, creator al calendarului gregorian acceptat de întreaga lume creștină occidentală și Patriarhul Constantinopolului Ieremia II Tranos, care, favorabil la început unei introduceri concordate a calendarului gregorian și în Răsărit, respinge până la urmă propunerile Papii socotind calendarul reformat « un mijloc de propagandă catolică ».

« Dacă reforma gregoriană a calendarului ar fi fost făcută cu consultarea intereclesială decisă în prima fază a tratativilor dintre Papă și Patriarh și în înțelegere cu ortodoxia -- a spus conferențiarul -- ea ar fi putut fi acceptată; așa cum a fost acceptată în 1923,

când problema calendarului reformat a fost discutată și în bună parte rezolvată de Conferința pan-ortodoxă de la Constantinopol.

Biserica ortodoxă română, reprezentată la

această Conferință de arhiepiscopul Iuliu Scriban, se declara favorabilă deciziilor Conferinței, enunțate în următoarele cinci puncte: a) transferarea echinoctiului de la 8 la 21 Martie; b) anul să aibă 365 zile, iar din patru în patru ani un an de 366 zile; lunile rămân neschimbate; d) sărbătorile fixe de asemeni; e) Paștele să fie celebrat după calendarul iulian, pentru a nu se strica unitatea ortodoxiei.

Problema datei Paștelui a fost apoi discutată la Conferința ortodoxă de la Vatopedi (1930) la congresul profesorilor de teologie de la Atena (1936) și la Conferința ortodoxă de la Moscova, (1948) care a subliniat caracterul nedogmatic al calendarului creștin.

Dl. Vasiliu a citat apoi dintr'un articol al teologului român Prof. T. M. Popescu, două soluții propuse de acesta pentru unificarea datei Paștelui: a) reducerea spațiului pascal; b) stabilirea Paștelui la o dată fixă, de pildă la 15 Aprilie. Ținând seamă de faptul că pentru soluția a doua nu există greutăți de ordin dogmatic, constituțional, de cult. sau tipiconal, Sfântul Sinod al Bisericii ortodoxe române s'a pronunțat favorabil asupra corectării calendarului iulian, pentru a se putea stabili un singur Paște pentru toți creștinii.

Concluzii

A urmat o discuție asupra chestiunilor mai importante scoase în evidență de debaterile acestei prime Mese rotunde asupra unificării Paștelui, în care au luat cuvântul și câteva persoane din rândurile publicului.

Mons. Virgulin, în calitatea sa de coordonator al discuției, a recapitulat întreaga materie discutată de Masa rotundă, propunând în primul rând răspândirea formulei « Un singur Paște pentru toți creștinii » în masa credincioșilor, pentru ca, stimulați de interesul acestora, Capii de Biserică să caute o soluție de unificare a ciclului pascal.

Au fost apoi propuse următoarele: o acțiune de sensibilizare a conștiinței creștine față de problema Paștelui unic; prezentarea unei cereri Sfântului Părinte, Patriarhului Athenagoras și altor Capi ai Bisericilor ortodoxe, Secretariatului pentru Unirea Creștinilor și altor instituții și persoane competente în materie: conferințe, mese rotunde și întâlniri de studiu.

De acord cu mgr. Virgulin, dl. Doct. Constantin Drăgan a sugerat trimiterea unei telegrame de informație asupra lucrărilor actualei mese rotunde Patriarhului Athenagoras

și în același timp Sfântului Părinte Paul VI, și a asigurat sprijinul efectiv și constant al Fundației care-i poartă numele pentru traducerea în realități a ideilor și propunerilor prezentate de cei cinci componenți ai actualei Mese rotunde asupra datei Paștelui.

Un moment emotionant al vizitei Patriarhului Athenagoras la Roma

Un Paste de neuitat cu Patriarhul Athenagoras

O întâmplare fericită a vrut ca tocmai în zilele Paștelui orthodox să mă aflu la Constantinopol. Nu avusesem niciodată prilejul să asist la o slujbă a Învierii celebrată în rit oriental. Si trebuie să spun că-i datorez d-lui doctor Constantin Drăgan, în zilele acelea oaspete al Patriarhului Ecumenic, această primă întâlnire a mea cu spiritualitatea ortodoxă încarnată în Patriarhul Athenagoras. O întâlnire care, mai mult decât în memorie, mi s'a întipărit adânc, poate pentru totdeauna, în suflet.

Tin să precizez din capul locului că nu vă aflați în fața unui mânăitor profesionist al condeiului. Nu sunt decât un cronicar improvizat al unor fapte care pentru mine au luat proporții de eveniment; un eveniment care, având oarecum de protagonist un român vrednic de prețuirea Capului spiritual al ortodoxiei, pentru străduințele sale în domeniul ecumenismului, m'a hotărât să înfrunt aventura acestei cronici, care va înregistra, fără veleități literare, fapte, nimic mai mult decât fapte al căror martor ocazional am fost.

În zilele vizitei sale la Patriarhie doct. Constantin Drăgan a fost reținut la masa de prânz de a Patriarhul Athenagoras.

A participa la masa Patriarhului Ecumenic — mi s'a spus — comportă un protocol deosebit de complicat, a cărui origină trebuie căutată în regulile vicții de curte a Bizanțului. La acest protocol și la împlinirea lui Patriarhul Athenagoras ține foarte mult, mai ales atunci când e vorba de un oaspete pentru care Sancitatea Sa nutrește sentimente speciale de dragoste și de prețuire.

În convorbirile dintre Patriarh și oaspetele său conversația, sau mai bine zis « dialogul » — cum Patriarhul Athenagoras ține să definească aceste contacte cu oaspeții străni — s'a desfășurat într-o atmosferă de căldă și părintească dragoste de o parte, și de venerație și respect filial de cealaltă parte.

Tema principală și permanentă a convorbirii a fost ecumenismul și mijloacele cele mai potrivite pentru împlinirea unității Bisericii care aspiră întreaga creștinătate și la care trudesc de multă vreme Patriarhul Athenagoras și Papa Paul VI, precedați în această sfântă muncă a lor de Ioan XXIII, în care ecumenismul a avut un promotor inspirat și un mare sprijinitor.

Apreciind eforturile făcute pe linie laică de dr. Constantin Drăgan, Patriarhul Athenagoras a cerut o mai adâncă pătrundere în comun a problemelor ecumenice, pentru o acțiune coordonată, subliniind faptul că în multe privințe munca laică, atunci când e inspirată de un ideal sincer și profund simțit, poate crea o bază concretă pentru hotărârile Capitelor de Biserică.

O dovadă de importanța dată de Patriarhul Athenagoras aportului laic în eforturile pentru refacerea unității creștine am avut-o cu toții în momentul când, Patriarhul Ecumenic l'a îmbrățișat pe dr. Constantin Drăgan, spunându-i: « Mi-ai exprimat, fiule, adâncă ta apreciere pentru mesajul privitor la unificarea datei Paștelui, pe care l'ai citit în presa franceză. Si nu știi că izvorul laic al acestui mesaj al meu, care voia să facă populară o veche dorință a întregii creștinătăți și a mea, a fost, iubite fiule Constantin, cererea pe care mi-ai adresat-o anul trecut, în Octombrie, și din care mi-am dat seama că erai pornit să aperi cu înverșunare această idee de mare im-

Medalia dăruită de Patriarhul Athenagoras doct Constantin Drăgan.

portanță pentru unificarea tuturor Bisericilor creștine ».

« Fiindcă — a spus în continuare Patriarhul — Christos nu s'a răstignit de două ori și nici n'a înviat în două Duminici la rând. A sărbătorii Paștele la date diferite e o mare greșeală, și noi avem datoria, acum când pe tronul pontifical de la Roma se află fratele meu Paul al doilea, de a împlini năzuințele tuturor pentru o celebrare comună a Învierii Domnului ».

Întrebat de dr. Drăgan de ce « Paul al doilea », Patriarhul Athenagoras i-a răspuns cu o scripă în ochii buni și inteligenți: « Fiindcă Paul, Apostolul neamurilor, a fost întâiul. Veacuri mai târziu, Dumnezeu a vrut ca un nou Paul să-i urmeze calea. Iată de ce eu îl numesc Paul al doilea ».

Apoi, cu privirea umbră de un gând care recapitula poate, trista istorie a despărțirilor în sânul Bisericii unite, Patriarhul Athenagoras a continuat: « Oh, dacă n'ar fi teologii, cât de repede ne-am uni cu toții în Biserica voită de Christos, care înainte de a fi Biserica dogmatică și doctrinară e Biserica dragostei! Dacă ași putea, i-ași invita pe toți teologii pe una din insulele încântătoare ale Bosforului și i-ași îngriji ca pe nestimate. Cu o condiție însă: ca timp de un an să nu părăsească insula. Si eu pot să te asigur, fiule, că după anul acela creștinii ar fi uniți și ar da slavă Domnului împreună, împărțindu-se din acelaș Potir ».

Multe au fost temele convorbirii dintre Prea Fericitul Patriarh Athenagoras și oaspetele său, dl. Dr. Drăgan: le vom împărtăși altă dată cititorilor noștri. Acum gândul cronicarului se lasă ispitit de amintirea mai puțin grea de răspunderi a spectacolului cu adevărat unic, de neuitat, care a fost slujba Învierii, celebrată în atmosfera mistică a unei profunde reculegeri, a unei autentice participări la misterul dumnezeesc, în care fastul și strălucirea, care perpetuează în veacuri marea tradiție de civilizație a Imperiului creștin din răsărit, punea o notă de mare, inegalabilă solemnitate.

Impresionantă, mai ales, figura de profet biblic a Patriarhului: fața inundată de lumina interioară a unei fericiri nepământești, care-i topea în zâmbet trăsăturile subțiri de sfânt bizantin; gesturile hieratice în scripă dulce a aurului odăjdiilor; vocea adâncă, venind parcă din dimensiunea supranaturală a unui rit de taină celebrat dincolo de înțelegerea omenească, în « Biserica nevăzută » a Fericitilor credinței.

Din zorii zilei și până târziu în noaptea Patriarhul Athenagoras, omul acesta a cărui tinerețe sufletească și a cărui vitalitate reeditează exemplul patriarhilor biblici, a slujit, a împărțit cu mâna sa mii de ouă roșii credincioșilor, a binecuvântat și a strâns mâna altor mii de credincioși și a răspuns ziarștilor veniți din toată lumea să sărbătorească Paștele la Constantinopol. Si toate acestea după patruzeci de zile de post aspru și de nopți petrecute aproape în întregime în rugăciune!

Pentru mulțimea credincioșilor veniți să ciocnească tradiționalul ou roșu cu Părintele lor spiritual un moment de adâncă emoție a fost acela al îmbrățișării dintre Patriarh și Rabinul Constantinopolului. O îmbrățișare de dragoste, care făcea din toți oamenii, indiferent de religia lor, beneficiarii jertfei mântuitoare a lui Christos. Pentru cronicarul improvizat al sestei Învieri de neuitat, momentul cel mai emoționant a fost, însă, acela când, ciocnind un ou roșu cu dr. Constantin Drăgan, Patriarhul răspundea la tradiționalul « Hristos anesti » (Christos a înviat) al oaspetelui său în cea mai perfectă românească: « Adevărat a înviat! ».

Si a continuat: « De-ai ști, fiule Constantin, cât îi iubesc și-i prețuiesc pe Români! Am vizitat, acum doi ani, România și am văzut locasurile voastre de rugăciune și pe slujitorii și credincioșii lor. Români sunt un popor minunat. În fiecare Român pe care Domnul mi-l scoate în cale eu văd un frate. Si ca pe un frate îl iubesc și-l ascult ».

SITUATIA BISERICII CATOLICE IN ROMANIA

(intr'un articol al ziaristului Valerio Ochetto)

Cotidianul « catolic » « L'Avvenire » a publicat recent un articol dedicat Bisericii catolice din România, semnat de De. Valerio Ochetto, cunoscut în cercurile presei italiene ca « expert » în problemele religioase ale țărilor din « spațiul socialist ».

După o scurtă relatare a vizitei la Roma a episcopului Joseph Schubert — « necunoscut de autoritățile comuniste întrucât sfințit pe ascuns de ultimul Nunțiu apostolic la București, Monsinior O'Hara, expulzat în 1950 » — vizită în care autorul articolului întrevide « cel mai recent semn de destindere a raporturilor dintre Stat și Biserica catolică în România », Valerio Ochetto recapitulează contactele care s'au avut în ultimii doi ani între reprezentanți ai Sfântului Scaun și personalități religioase sau ale regimului din România.

Punctul de plecare al acestor contacte — deocamdată « de informație » — ar fi de căutat în gestul Vaticanului de a ceda Statului român copia coloanei lui Traian care zăcea în pivnițele muzeului Lateranian încă dinainte de război.

Vizita Cardinalului Franz Koenig la București (în Noembrie 1967), întâlnirea, la Roma, a Președintelui Consiliului de Miniștri, Maurer și a ministrului de externe al României Mănescu cu Papa (în Inuarie 1968) călătoria în Tară a unui grup de profesori și de Studenți ai Universității catolice de la Milano în vara trecută, și, în sfârșit, recenta vizită a monsiniorului Giovanni Cheli de la Secretariatul de Stat al Vaticanului, care la București s'a întâlnit cu Prea Sfințitul Iuliu Hossu, Pleșca și Marton Aron, cu Patriarhul Justinian Marina și cu prof. Dumitru Dogaru, secretarul general al departamentului cultelor, sunt evenimentele menționate de Valerio Ochetto ca aducătoare de noi deschideri pentru normalizarea raporturilor Bisericii catolice de rit latin cu guvernul de la București.

În ciuda acestor contacte mai mult sau mai puțin oficiale, « situația Bisericii catolice în România continuă să rămână gravă, pe plan administrativ » — admite autorul articolului — « deși pe plan omenesc, condițiile s'au îmbunătățit mult începând din 1956, când amnistia a scos din închisori preoții și episcopii închiși ». Astfel, din cinci dieceze ale Bisericii catolice de rit latin (« singura admisă de guvern ») numai cea de la Alba Iulia e condusă de un episcop titular, monsiniorul Marton Aron ».

În 1966, cu aprobarea tacită a guvernului (sic!), a fost sfințit, la Roma, un nou episcop, monsiniorul Pleșca, administrator actual al diecezei de Iași. Alți trei episcopi, monsiniorii Boroș, Duma și Schubert (care acum trăiește în Germania) nu sunt recunoscuți de Stat. Majoritatea diecezelor sunt conduse de simpli « vicari capitulari ». Urmează o serie de date statistice asupra efectivului uman și al seminarilor Bisericii catolice. « oficial nerecunoscută, întrucât în 1948 a refuzat să accepte decretul asupra regimului general al culturilor, impus de guvern », situație care face ca congregațiile religioase să trăiască « cum pot, și în propriu ».

Articolul continuă înregistrând acțiunea anumitor « grupuri și forțe care se opun la dorita normalizare a situației », și cărora li s'ar datora insuccesul demersurilor guvernului român pentru aducerea în Tară a rămășițelor pământești ale episcopului Inocențiu Micu Klein, al cărui mormânt se află în biserica Madonna dei Monti de la Roma.

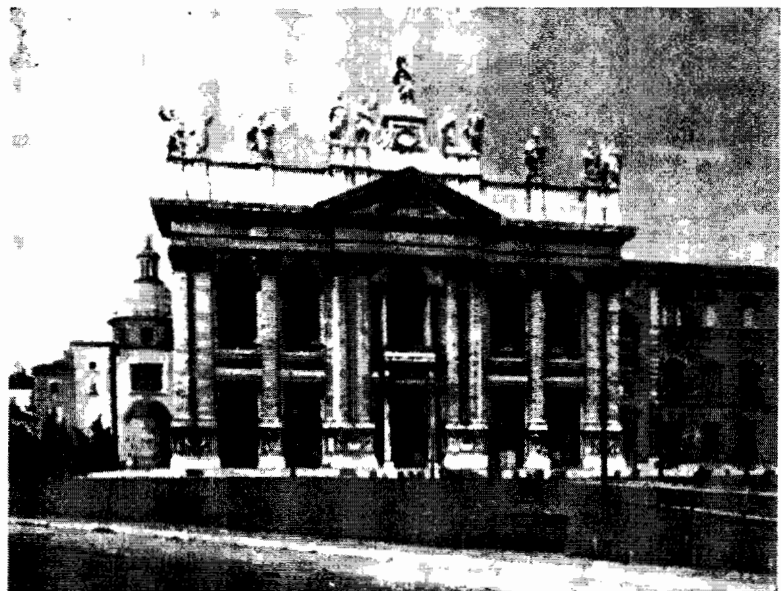
După ce amintește un incident al cărui protagoniști au fost mons. Cheli, în vizită la București, și preotul-deputat Francisc Augustin (a cărui ospitalitate a fost refuzată de reprezentantul Vaticanului la curent cu rolul de controlor mai mult sau mai puțin fătis al activității preoților și episcopilor catolici, acoperit de părintele Augustin încă din epoca stalinistă), autorul articolului încheie exprimându-și încrederea că « în ciuda rezistențelor și a încercărilor de instrumentalizare a situației, contactele continuă și vor duce la o primă definire a raporturilor Bisericii catolice de rit latin cu Statul Român ».

Problema cea mai grea, și care rămâne în suspensie « fără apropiate posibilități de rezolvare » e — pentru Valerio Ochetto « cea privitoare la un puternic nucleu de catolici de rit oriental (și de *origină* română), încorporați eu forța în Biserica ortodoxă în 1948 ».

Si acum câteva sublinieri critice pe marginea articolului colegului Ochetto, « persona grata » a Patriarhiei (și a regimului) de la București. În primul rând o rectificare: scrie la un moment dat autorul articolului că « pe plan omenesc situația Bisericii catolice s'a îmbunătățit mult începând din 1956, când amnistia a scos din temnite aproape tot preoții și episcopii închiși ». E desigur vorba de un « lapsus memoriae » sau și mai simplu de o eroare de tipar, fiind știut că în 1956 închiso-

rile erau încă pline de preoți; mai puțin de episcopi, care între timp muriseră aproape toți. Amnistia a venit abia zece ani mai târziu: prea târziu pentru a putea beneficia de ea cei șase episcopi români închiși, cărora le-a supraviețuit numai Prea Sfințitul Iuliu Hossu.

Valerio Ochetto evită cu intenție să precizeze că era vorba de preoți și episcopi catolici de rit oriental; așa cum evită să precizeze, referitor la proiectata transatlanție în Patrie a rămășițelor pământești ale episcopului Inocențiu Micu Klein, « considerat de istorici ca un mare patriot », că episcopul Inocențiu Micu a aparținut, ca întreaga pleiadă de episcopi patrioți de la Blaj, Bisericii Unite de Roma. Bisericii căreia i se datorește redeschiderea conștiinței naționale și latine a românilor din Transilvania și unirea acestei provincii, leagă al istoriei neamului, cu România. Acciași Biserică pe care regimul stalinist din Tară a desființat-o o sută de ani mai târziu pe motiv că strică unitatea spirituală a românilor, și al cărei nume Valerio Ochetto, « persona grata » a Patriarhiei române, îl evită programatic și sistematic. Singura pălpăire de curaj în articolul cu pricina e admiterea « gravității problemei puternicului nucleu de catolici de rit oriental » (și de *origină* română, subliniază colegul Ochetto uitând că Transilvania, fiind parte integrantă din România, locuitorii ei sunt cetățeni cu drepturi de naștere și de continuitate istorică în această provincie, unde cel mult minoritățile sosește mai târziu pot fi definite ca « de *origină* » maghiară sau germană, sau secuiască și așa mai departe). Asemenea erori și omisiuni sunt grave cand e vorba de un « expert » în problemele țărilor din Est, printre care România: grave și suspecte.

Basilica Sf. Ioan la Roma